

Ertuğrul Gazi Türbesi'nin 1304 (1886-87) tarihli tamir kitabesi

hane niteliğinde bir han ile bir imarethâne inşa edilmiş, ancak bu yapılar günümüze ulaşmamıştır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki mimari çizimler arasında (Plan, Proje ve Krokiler kısmı, nr. 48) yer alan 30 Receb 1320 (2 Kasım 1902) tarihli bir belgede, Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyaret amacıyla Söğüt'e gelen Karakeçili aşireti mensuplarının ikametlerine mahsus olmak üzere inşa edilecek bir hanın planı bulunmaktadır. II. Abdülhamid'in, Ertuğrul Gazi'nin mensup olduğu Karakeçili aşiretinden muhafız alayları tertip etmesi gibi Söğüt'te gerçekleştirildiği bu tamirat ve inşaat faaliyetleri de hânedanın Anadolu'daki köklemeyle olan bağlantısını canlandırma arzusunun yöneliktir. Karakeçililer'in Ertuğrul Gazi'nin hâtrasına duydukları bağlılık günümüzde de sürmekte ve eskiden beri her yıl eylül ayının sonlarında yapılan Ertuğrul Gazi ihtifali gittikçe resmî bir nitelik kazanarak daha coşkulu bir hal almaktadır. Aşiret mensupları, ihtifal sırasında Söğüt'ün doğusunda bulunan "Dua Yeri" adındaki yüksek düzlükte toplanıktan sonra geleneksel kıyafetleri içinde ellerindeki sancaklarla kasabaya girmekte ve at üzerinde türbeyi üç defa tavaf etmektedirler. Arkasından kurbanlar kesilmekte ve bunların etleriyle hazırlanan pilâv topluca yenildikten sonra Kur'an ve mevlid okunup cirit gibi millî oyunlar sergilenmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbrahim Hakkı Konyalı, *Söğüt'te Ertuğrul Gazi Türbesi ve İhtifali*, İstanbul 1959; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi I*, s. 2-3, 14, 198-200; *Türkiyede Vakıf Abideler ve Eski Eserler*, Ankara 1977, II, 86-87, 93-97; Oktay Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimarisî*, İstanbul 1986, s. 482.

M. BAHA TANMAN

ERVÂ bint ABDÜLMUTTALİB

(أروى بنت عبد المطلب)

Ümmü Tuleyb Ervâ bint
Abdilmuttalib b. Hâşim el-Kureşiyye
(ö. 15/636)

Hz. Peygamber'in halası.

Annesi Fâtıma bint Amr b. Âiz olan Ervâ, Hz. Peygamber'in babası Abdullah ile ana-baba bir kardeştir. Câhiliye döneminde Umeyr b. Vehb ile evlendi. Ondan Tuleyb adında bir oğlu oldu. Kaynaklarda daha sonra Ertât b. Şürahbîl ve Kelede b. Abdümenâf ile de evlilik yaptığı zikredilmektedir.

Bazı tarihçiler, Hz. Peygamber'in halalarından sadece Safiyye'nin müslüman olduğunu söylemekteyse de diğer halaları Âtike ile Ervâ'nın da İslâmiyet'i kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Ervâ'nın, oğlu Tuleyb'in tesiriyle müslüman olduğu bilinmektedir. Tuleyb b. Umeyr Erkam'ın evinde müslüman olduktan sonra annesini dine davet etti. Oğlunun İslâm'ı seçmesinden mutluluk duyduğunu belirten ve onu Hz. Peygamber'i desteklemeye teşvik eden Ervâ, kendisinin diğer kız kardeşlerinin İslâmiyet'i kabul etmelerini beklediğini ve onlarla birlikte müslüman olacağını söyledi. Fakat Tuleyb'in, dayısı Hamza'nın da İslâmiyet'i benimsediğini hatırlatacak artık müslüman olması zamanının geldiğini ısrarla söylemesi üzerine Ervâ İslâmiyet'i kabul etti. Diğer kız kardeşleri gibi kendisi de şair olduğundan sözleriyle ve şiirleriyle Resûl-i Ekrem'i ve müslümanları savundu. Bu hususta şöyle bir olay nakledilmektedir: Kureys'in ileri gelenleri tarafından Hz. Peygamber'e çeşitli eziyetler yapıldığını gören Tuleyb bu zulme dayanamayıp Ebû Cehil'i tokatlamıştı. Bunun üzerine Tuleyb'i yakalayıp bağlamışlar, fakat dayısı Ebû Leheb araya girerek onu kurtarmıştı. Bu olaydan sonra Ervâ'yı ziyarete gelen bazı Kureşliler, oğlunun Hz. Muhammed'i korumak için canını tehlikeye attığını söyleyerek buna engel olmasını istediler. Fakat Ervâ, "Onun hayatının en şerefli bölümü dayısının oğlu Muhammed'i koruduğu günler olmuştur" diyerek oğlunu savundu. Gelenler arasında bulunan kardeşi Ebû Leheb'e kendisinin de İslâm'ı seçtiğini söyleyerek yeğeni Muhammed'e destek vermesini istedi. Fakat Ebû Leheb bu teklifi kabul etmedi. Bütün bu bilgilerden Ervâ'nın Mekke döneminde müslüman olduğu, daha sonra da Medine'ye hicret ettiği anlaşılmaktadır.

Ervâ hem Câhiliye döneminde hem müslüman olduktan sonra şeref ve faziletiyle tanınan, görüşlerine başvuru alan meşhur kadınlardan biriydi. Babası Abdülmuttalib'in ve Resûl-i Ekrem'in vefatı üzerine söylediği mersiyeler kaynaklarda zikredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 42-43; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 119, 129; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 52; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 224-228; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, VII, 7-8; Zehbî, *A'âmü'n-nübelâ*, I, 315; II, 272; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, IX, 255; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 227; Kehhâle, *A'âmü'n-nisâ*, Dimaşk 1379/1959, I, 32-34; Ziriklî, *el-A'âm*, I, 280; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ*, İstanbul 1294, I, 26-27; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 74.

SELMAN BAŞARAN

ERVÂ bint KÜREYZ

(أروى بنت كريب)

Ümmü Osmân

Ervâ bint Küreyz b. Rebî'a

Hz. Osman'ın annesi, sahâbî.

Resûl-i Ekrem'in halası Ümmü Hakîm Beyzâ bint Abdülmuttalib'in kızıdır. Câhiliye döneminde Affân b. Ebû'l-Âs ile evlendi. Ondan Osman ile Âmine adlı bir kızı oldu. Affân'ın ölümünden sonra Ukebe b. Ebû Muayt ile evlendi. Ondan da Velfid, Umâre, Hâlid, Ümmü Külsüm, Ümmü Hakîm ve Hind adlarında altı çocuğu dünyaya geldi. Çocuklarının hemen hepsi İslâmiyet'i kabul etti.

Ervâ'nın Mekke'de Hz. Ebû Bekir, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf ve Amr b. Yâsir'in anneleriyle birlikte İslâmiyet'in ilk yıllarında müslüman olduğu rivayet edilmektedir. Kızı Ümmü Külsüm'dan sonra Medine'ye hicret etti ve ölünceye kadar orada yaşadı.

Hz. Peygamber'e biat eden kadınlar arasında yer alan Ervâ Hz. Osman'ın halifelîği yıllarında (644-656) doksan yaşında iken Medine'de vefat etti ve Bakî Mezarlığı'na defnedildi. Ölüm tarihi bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VI, 24; VII, 476; VIII, 45, 229; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 74-75; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, VII, 8; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 228; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ*, İstanbul 1294, s. 27; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), VI, 261-262.

SELMAN BAŞARAN

ERZAK

(bk. RIZIK).